
(1823-1864), *De Kleine Johannes* van Frederik van Eeden (1860-1932), het door H. Borel in het Nederlands vertaalde toneelstuk 'De koning van de donkere kamer' van Rabindranath Tagore (1861-1941). Tagore was een oosterse mysticus, wiens werk geassocieerd werd met de zoektocht naar het 'eeuwige'. Andere titels waren: *Orpheus in de Dessá* van Augusta de Wit (1864-1939), het gedicht 'Kleine paden' van socialiste Henriëtte Roland Holst (1869-1952), het jongensboek *Boeffje* van de Rotterdamse journalist Marie Joseph Brusse (1873-1941), de roman *Noortje Velt* van Jacqueline van der Waals (1868-1922), *Kinderen en Het beloofde land* van Ina Boudier-Bakker (1875-1966), *Doornkoninkje* en *Opgaande zon* van de joodse toneelschrijver Herman Heijermans (1864-1924) en de *Christuslegenden* en de roman *Gösta Berling* van de Zweedse Selma Lagerlöf (1858-1940).

Een streekroman was *Het wassende water*, van Herman de Man (pseudoniem van Sal Hamburger, 1898-1946). Van Top Naeff (1878-1953) trok *Voorbijgangers* de aandacht, van de Belgische Jeanne de Vierlinghoff (1875-1926) *l'Intelligence du bien* in vertaling. Bespreking van een deel uit de Merijntje Gijzen-reeks van de Brabantse schrijver A.M. de Jong (1888-1943) gaf een beter beeld van het door de Kloosterkerk koel bejegende rooms-katholicisme. *De jeugd van Francesco Campana* van Margo Scharren-Antink (1869-1957) werd in Ter Apel besproken binnen een jaar na de verschijning van dit boek. Van de Engelsman Charles Rann Kennedy (1871-1950) werd het toneelstuk 'De dienstknecht in het huis' uitgevoerd. Veel leden van de VCJB bouwden zelf een kleine boekerij op: gekocht, geërfd, cadeau gekregen. Van oom Jelle Miedema, onderwijzer in Delft, ontving de familie Mook in Ter Apel de *Ideeën* van Multatuli, *Gösta Berling* in het Duits en een exemplaar van *Die Harzreise* van Heinrich Heine in ouderwetse gotische letters.⁹¹

Riek Viëtor, eveneens een bij de leiding van de VCJB berokken onderwijzeres, benadrukte het belang van het aandachtig leren lezen. Lezen was méér dan een vaardigheid:

Goed lezen leert onszelf beter begrijpen, ook onze naasten, onze verhouding tot hen, en onze verhouding tot de onzienlijke dingen. Goede boeken kunnen onze vrienden worden wanneer we ze goed lezen. We kunnen zoo hard, zoo fel zijn in ons oordeel over anderen wiens zieleleven we niet begrijpen, maar dan komt de kunstenaar, wien het wel gegeven is, een ander te doorzien en we mogen meevoelen en luisteren naar wat anderen ons hebben te vertellen. (...) De grond van alle mensen is tenslotte dezelfde.⁹²

⁹⁰ J.P. Heering, 'Het vrijzinnig protestantisme op de drempel van en nieuwe tijd', in: B. Klein Wassink en Th.M. van Leeuwen (red.), *Tussen geest en tijdgeest. Denken en doen van vrijzinnig protestanten in de afgelopen honderd jaar*, Utrecht 1989, 137.

⁹¹ E-mail mw. R. Mook, 's-Gravenhage 27-6-2011.

⁹² Notulenboek VCJB Ter Apel, 14-9-1925, in: AHWK.